

СВЕТИ ГРИГОРИЈЕ ИЗ НИСЕ

О БЛАЖЕНСТВИМА

Седмо слово

Блажени миротворци, јер ће се синови Божији назвати (Мт. 5; 9).

У свештеној скинији састанка, коју је Законодавац устројио Израилљцима по обрасцу који му је Бог показао на гори, свето и свештено било је све, што се садржавало унутар ње, као и сваки део појединачно. Сам унутрашњи део био је недодирљив и недоступан, и називао се светиња над светињама. Мислим да ово, наглашено изражајно именоване, показује да част овог дела није била истоветна са чашћу осталих делова, него да је онолико, колико се освештано и свето разликовало од оног у општој употреби и нечистог, и овај неприступачни део био светији и чистији од светиње која га је окруживала. Због тога претпостављам да је све, што нам је речено на овој гори блаженства а што је приуготовио Логос Божији, такво да је свештено и свето, али да је оно, што се сада нуди нашем погледу, у истинском смислу светилиште и светиња над светињама. Ако не постоји веће благо од виђења Бога, онда постати син Божији значи бити изнад сваког благостања. Која ће реч бити у стању да у потпуности обухвати дар таквог обећања? Ма шта да неко представи у свом уму, оно што је представљено је несумњиво веће од представе. Ако оно, што се износи овом блаженством, назовемо благом, драгоценим или узвишеним, онда је оно, што тиме означавамо, далеко узвишеније од овог именовања. Успех је виши од жеље, дар је виши од наде, а благодат је виша од природе.

Шта је човек у поређењу с природом Божијом? Од ког ћу светитеља позајмити речи, да бих изразио ништавност човекову? Према речи Авраамовој, он је прах и пепео (1. Мојс. 18; 27);

према речи Исаијиној – трава, а према речи Давидовој није чак ни трава, него обличје траве, јер Исаија каже: Свако тело је трава (Ис. 40; 6), док Давид каже: јер ће се као трава брзо осушити (Пс. 36; 2). Проповедник каже да је он "таштина", а Павле да је јадан (1. Кор. 15; 19), јер је у изрекама, којима је именовано себе, оплакивао читаво човечанство. Дакле, шта је човек, а шта је Бог? Како да било шта кажем о Ономе, што не могу нити да видим, нити да чујем, нити да обухватим срцем? Каквим речима да изобразим Његову природу? Какво ћу подобије овог блага наћи међу нама познатим благом? Какве изреке да измислим да бих означио неизрецивог и неизговорљивог? Чујем да Свето Писмо приповеда о преузвишеној Природи, али шта то значи у поређењу са самом том Природом? Толико је већ изговорено речи, а ипак не обухватају оно што означавају. Међу онима који удишу ваздух, неки узимају више а неки мање, при чему ни онај, који га узима много, не може васцелу стихију (васцели елемент) да прими, него од целине прима у себе онолико, колико може. Тако су и богословски појмови, које су нам Светим Духом изложили богоносни људи, за нашу меру разумевања велики и узвишени и превазилазе сваку величину, али не досежу до величине истине. У Писму је речено: Ко је измерио воду прегрштима својим, и небеса премерио пеђу (Ис. 40; 12). Видиш ли како је узвишена мисао онога, који описује неизрециву моћ? Шта то, међутим, значи, у поређењу са уистину Суштим? Пророчка реч је тим узвишеним изразима показала само део божанственог делања. О самој сили, од које исходи та делатност, да и не помињем природу од које је сила, ништа не говори и није ни намеравала да говори. Напротив томе, дотиче се речи онога који изображава Божанство и као да у име Божије изговара следеће: С ким ћете Ме изједначити (Ис. 46; 5), каже Господ. Исти савет даје и проповедник, говорећи својим сопственим речима: Срце твоје да не буде брзо да изговори што пред Богом, јер је Бог на небу а ти си на земљи (Књ. Проп. 5; 2). Мислим да је

тим растојањем међу стихијама хтео да покаже у којој мери природа Божија превазилази земне помисли.

То Суштаство, толико моћно и велико да се не може ни видети, ни чути, нити мислима појмити, присваја ништавног међу тварима – човека – тај пепео, ту траву, ту таштину. Њега за сина прихвата Бог васцеле творевине. Шта би могло бити достојно, да заблагодари за такву милост? Где је таква реч, где је таква мисао, где је ток мисли, којим би се прославило ово преизобиље милости? Човек излази ван граница своје природе, од смртног постаје бесмртан, од брзо пропадљивог стално постојећи, од једнодневног вечан, једног речју, од човека постаје бог. Будући да се удостојио да постане син Божији, несумњиво је да ће у себи имати достојанство очево, поставши наследник свих очевих блага. Каква великодушност богатог Владике! Како широка рука! Колико дарова неизрецивих ризница! Природу обешчашћену грехом готово да изједначује са Самим Собом! Ако људима дарује особине тога, што је Он Сам по природи, шта се онда, ако не нека равноправност, наговештава тим сродством?

Таква је награда. А какав је подвиг? Речено је: ако будеш миротворац, овенчаће те благодат усиновљења. Мени се чини да је и дело, за које је обећана ова награда, својеврсни нови дар. Шта је за људе мирног живота слађе, него него да се још у овом свету наслађују жељеним (миром)? Ма о каквој пријатности да говориш, да би она била пријатна потребан је мир. Чак и ако бисмо имали све, што се цени у овом свету – богатство, здравље, жену, децу, дом, рођаке, послугу, пријатеље, ако бисмо одлазили у лов, на купање, на места за борбе и телесне вежбе ако бисмо уживали у свему, што је измислило сластољубље – каква нам је корист од тога ако не буде тог блага – мира – и ако наслађивање свим тим стварима прекине рат? Због тога је мир и сам пријатан за оне који се њиме наслађују, као што и наслађује све, што се цени у овом свету. Ако у време мира по својој људској природи

трпимо неку несрећу, онда то зло, разблажено миром, постаје лакше за страдалнике. Истина, када прети рат, постајемо неосетљиви за те несрећне случајеве, јер свеопшта невоља превазилази оне појединачне (невоље). Исцелитељи телесних патњи кажу да, уколико у једном телу истовремено постоје две болести, онда се осећа она јача док се она мања притаји, потиснута нарастањем већег бола. Тако и ратне недаће доводе до тога да сваки поједини човек постаје неосетљив за своје сопствене несреће. Ако, дакле, душа, погођена ратним несрећама, отврдне чак и за осећање своје сопствене недаће, како ће онда осећати оно што је пријатно? Зар ће тамо, где су оружје, копља, наоштрено гвожђе, гласне трубе, штитови, сукоби, борбе, бекства, прогони, уздаси, земља натопљена крвљу, погажени мртваци, беспомоћни рањеници и све остало, што се у рату може видети и чути, неко наћи времена да мисли на весеље? Да би од тебе одвратио ратне недаће, Онај Који те награђује даје ти два дара: као један дар служи награда, а као други сам подвиг. Преизобиље Божијег човекољубља може се видети и отуда, што добром наградом не награђује за труд и зној, него за задовољство, а могло би се рећи и за радост. Међу оним што весели најважнији је мир и пожељно је свакоме да га има у тој мери да се њиме не користи једино он сам, него да га, услед његовог обиља, подари и онима, који га немају. Наиме, речено је: Блажени миротворци, а миротворци су они, који мир дарују другима. Нико, међутим, не може другоме да пренесе оно, што ни он сам нема. Због тога је пожељно да се најпре ти сам испуниш благом мира, а затим и да тим наслеђем удостојиш оне, који га немају.

Блажени миротворци. Писмо нам овом кратком изреком нуди исцелење од многих болести, и у тој општој и свеобухватној изреци садржи мноштво појединости. Шта је, дакле, мир? Ништа друго него осећање љубави према саплеменику (ближњем). Шта је противно љубави? Мржња, гнев, раздражљивост, завист,

злопамћење, лицемерје, ратне несреће. Видиш ли колико и каквих болести спречава ова једна изрека? Мир се подједнако противи свему што смо набројали, а својим присуством уништава и само зло. Као што са повратком здравља ишчезава болест и као што са појавом светлости нестаје тама, тако и са појавом мира ишчезавају све страсти, које побуђује противно (миру). А какво је благо мир, сматрам да није потребно описивати речима. Расуди и сам, какав је живот оних који узајамно сумњиче и ненавиде једни друге? Њихови сусрети су непријатни, уста затворена, погледи окренути у страну, и све им је одвратно у односу на оног другог. Из тог разлога, као што миомирис испуњава ваздух који га окружује, и Господу је угодно да ти изобилно умножи благодат мира, да би твој живот био исцелење за туђу болест.

Колико је велико то благо, дознаћеш ако набројимо несреће које потичу од страсти, рођених у души услед рђаве воље. Ко ће долично описати страсно кретање гнева? Која ће реч изобразити недоличност те болести? Запази да они, обузети гневом, имају нападе сличне нападима ђавоиманих. Упореди страдања која потичу од демона и страдања која потичу од гнева, и просуди каква је разлика међу њима. Очи ђавоиманих су подливане крвљу и извраћене, њихов језик неразговорно говори и изговор је груб, глас продоран и испрекидан, и то је заједничко и раздражљивости и демону. Глава се потреса, руке се необуздано крећу, читаво тело дрхти, ноге нису на једном месту. Сличним речима описали смо две болести. Разлика је само у томе што је једно зло својеволно, а друго погађа човека противно његовој вољи. Колико је достојнија сажалења тежња ка својеволном излагању несрећи, него страдање које је противно човековој вољи!? Достојан је почасти онај, ко човека избави од неке непријатности. Међутим, зар онога, који душу ослободи од те опасне болести (гнева, раздражљивости), не би требало сматрати добротинитељем? Наиме, колико је душа превасходнија од тела,

толико је и онај, који исцели душу, достојнији поштовања него онај, који је исцелио тело.

Нека нико не помисли да је неугодност изазвана раздражљивошћу гора од рђавих дела која се чине услед ненависти (мржње). Чини ми се да су страсти као завист и лицемерје горе од оне коју сам управо поменуо. Више се плашимо оних паса који нас лавезом не упозоре на своју раздражљивост, него нас, претварајући се да су мирни и кротки, неочекивано пресрећу. Такве су и страсти зависти и лицемерја у људима, код којих се унутра, у дубини срца, скривено и као огањ распламсава мржња. Споља носе личину (маску) пријатељства, слично огњу прикривеном сламом. И док сажиге све што је унутра, пламен се споља не види него се, уместо њега, само шири дим који се унутра силно згушњава. На тај начин и завист, слично огњу, изнутра изједа срце. Иако услед стида прикривају болест, она се не може сасвим сакрити. Уколико се ономе, којем завиди, догоди нека несрећа онда завидљивац показује своју болест и претвара патњу унесрећеног у своју радост и ликовање. Код завидљиваца често запажамо оне исте знакове који код безнадежно болесних указују на блиску смрт: суве очи упале између раширених капака, надвијене обрве, кости које се назире на месту плећа. А шта је узрок болети? То, што брат, рођак или сусед живе весело! Како необична неправедност! Приписивати кривицу некоме што није несрећан, због чијег благостања он јадикује! Сматрати увредом не то, што је претрпео неко зло од другог, него што други, ничим га не увредивши, живи како жели! Шта је с тобом, несрећниче? Зашто копниш и горким оком гледаш на благостање ближњег? За шта можеш да га оптужиш? Зато што је лепог тела? Или зато, што има дар беседништва? Или зато, што је племенитијег рода? Зато што се, ступивши на старешинско место, показао достојан поштовања? Зато што има много новца? Зато што је познат по добрим делима? Зашто при таквом расположењу своју болест прикриваш лицемерјем? Зашто

услед своје притворности стављаш маску пријатељства? Зашто га поздрављаш почасним поздравима и желиш да буде весео и здрав, док у души гајиш сасвим супротна осећања? Такав је био и Каин, разгневљен Божијом благонаклоношћу према Авељу. Завист га изнутра наговара на убиство, а лицемерје постаје извршитељ зле намере. Узима пријатељски и дружељубив изглед и одводи Авеља у поље, далеко од родитељске заштите, и ту своју завист испољава убиством. Зар онај, који такву болест искорењује из људског живота, повезујући једноплеменике благонаклоношћу и миром и уводећи пријатељску сагласност међу људе, не поседује уистину божанску моћ да у људском роду искорењује рђаво и да на његово место уводи добро? Онај, ко то дарује људском роду, подражава истинитог Бога.

Уколико верујемо да је Божанство просто, несложено и неописиво, онда и људска природа услед таквог миротворења постаје туђа сложености из двојног (противног). Она се враћа добру, постаје проста, неописива и готово у истинском смислу јединствена, јер је у њој једно исто и видљиво са тајним и скривено са видљивим. Она је тада уистину достојна да се назове блаженом, и такви се у истинском смислу називају синовима Божијим, који су постали блажени по обећању Господа нашег Исуса Христа. Њему нека је слава у векове векова! Амин.